

BASISINFORMATIE

KATHOLIEKE CHARISMATISCHE VERNIEUWING (KCV)

Inhoud

- K.C.V. Wat houdt dat in? pag. 2
- K.C.V. Wat kom je zoal tegen? pag. 5
- Oecumene pag. 9
- Ontstaan en groei pag. 9
- Organisatiestructuur pag. 11
- Wat zeggen bisschoppen er van? pag. 11
- Meer informatie pag. 12

Oorsprong van deze tekst

In 1996 werd door de stichting Bouwen aan de Nieuwe Aarde - die in 2001 haar naam veranderde in Stichting Katholieke Charismatische Vernieuwing (KCV) - een brochure uitgegeven over de charismatische vernieuwing in de R.-K. Kerk. De redactie van deze brochure bestond uit Jan van Beeck ofm, Gert-Jan Reussien, Kees Slijkerman en Louis Vansanten. Hieronder de tekst van deze brochure uit 1996, met enkele aanpassingen. De inhoudelijke teksten zijn nauwelijks veranderd. De verouderde informatie (namen, adressen e.d.) is aangepast, verwijzingen naar internetpagina's zijn toegevoegd en ook informatie over activiteiten die na 1996 begonnen zijn.

Kees Slijkerman, 12 april 2010

PS De tekst van deze brochure (ISBN 90 75190 05 0) vormde de basis voor de eerste website van de KCV, die te vinden was onder <http://www.dse.nl/~bana/>.

Voorwoord

U krijgt hier informatie over de katholieke charismatische vernieuwing; wat ze inhoudt, wat er zoal in te vinden is, hoe ze ontstaan is en hoe ze functioneert.

Voor ons betekent deze vernieuwing heel veel. Hierdoor werd ons christelijk geloof verdiept en kreeg ons leven een nieuwe richting. Misschien kan deze vorm van christelijke geloofsbeleving ook u een verrijking bieden. Mocht u na het lezen vragen of suggesties aan ons willen richten, dan stellen we dat zeer op prijs. U kunt ons bereiken via het Dienstencentrum in Nederland en in Vlaanderen.

Moge de heilige Geest, die met Pinksteren over de apostelen neerdaalde, ook uw hart vervullen met vreugde.

Adres in Nederland:

Dienstencentrum KCV, e-mail info@kcv-net.nl

Prins Karelstraat 100, 5701 VM Helmond, tel. 0492-554644, I: www.kcv-net.nl

in Vlaanderen:

Dienstencentrum KCV-Vlaanderen, e-mail: kcv.vlaanderen@telenet.be

Kortrijkstraat 17, B-8700 Tielt, tel: 051- 699 250

Website: www.kcv-online.be

Dit zijn de landelijke dienstencentra waar u gratis informatiemateriaal, boeken, cassettes en allerlei inlichtingen kunt krijgen.

WOORD VOORAF

Als we iemand iets willen vertellen over de Katholieke Charismatische Vernieuwing moeten we vaak al snel de vraag beantwoorden of dit iets progressiefs of iets conservatiefs is.

Met die vraag voelen we ons niet zo gelukkig.

Doen we wel recht aan alles wat er leeft binnen de Kerkgemeenschap als we er ofwel het etiket progressief ofwel het etiket conservatief op plakken?

Heeft niet elke beweging tegelijk iets van het vasthouden aan wat er al was en het zich uitstrekken naar het nieuwe? De Katholieke Charismatische Vernieuwing in ieder geval wel.

Het kennismaken met de charismatische vernieuwing is voor veel mensen een indringende ervaring, die hun leven ingrijpend vernieuwt. Ze ervaren dat de Geest hen aanzet tot oecumenische contacten, tot gebedsbijeenkomsten van leken, tot nieuwe of vernieuwde inzet voor de wijk, voor vluchtelingen, behoud van de schepping, politieke gevangenen en tot allerlei initiatieven in de plaatselijke kerk. Tegelijkertijd is die indringende ervaring van de Geest, hoe nieuw ze ook lijkt, zeer oud. We vinden ze in de hele Kerkgeschiedenis terug: bij Augustinus, Franciscus en Clara van Assisi, Catharina van Siëna, Teresa van Avila, Johannes van het Kruis, Ignatius van Loyola, de Pastoor van Ars, Don Bosco, John Wesley, Johann Christoph Blumhardt, William J. Seymour en nog vele anderen. Iets dat zo oud is weer opgraven, dat lijkt wel zeer conservatief... Bovendien ontdekken mensen door de Katholieke Charismatische Vernieuwing vaak de waarde van veel zaken die men voor achterhaald hield: stilte, bidden, bijbel lezen, sacramenten... en als grond van dat alles God zelf, als een levende Persoon, die van j6u houdt, die jou draagt.

In de komende pagina's willen we die oude en tegelijk nieuwe, vernieuwende ervaring samen met u verder gaan bekijken, en ook de uitwerking van die ervaring in groepen, gemeenschappen en activiteiten.

KATHOLIEKE CHARISMATISCHE VERNIEUWING, WAT HOUDT DAT IN?

Als je ouders je hebben laten dopen kom je vroeg of laat te staan voor vragen als: wat geloof ik er nu zelf van? Wie is God voor mij?

Als je je leven in materieel opzicht goed voor elkaar hebt, met een baan, een huis, een auto, e.d., dan kan de vraag opkomen: Is dit het nou?

En als je aanloopt tegen je eigen onmacht, tegen ziekte en onrecht, dan kan ook dat aanleiding worden om bewuster naar God te gaan zoeken.

Charismatische vernieuwing is een proces waarin van alles gebeurt:

je gaat God zoeken en je begint een glimp van Hem op te vangen;

je gaat persoonlijk bidden en je begint iets van Hem te ervaren;

je gaat je vragen en twijfels uitspreken en je begint iets van een antwoord te krijgen;

je laat je wantrouwen steeds meer wijken voor geloof in God;

je laat de heilige Geest steeds meer in je toe;

je gaat Jezus Christus erkennen als de Heer van je leven.

Het is een groeiproces, met soms ook een doorbraakervaring.

”Ik wist me door God bemind. Mijn hart was ruim, vol liefde, vreugde, vrede en vrijheid. In alles herkende ik God: in mensen, in de natuur, in mezelf. En alles verwees naar God: spelende kinderen, het verloop van situaties, enz. Ik was overgelukkig. Nu hoefde ik nooit meer te twifelen aan het bestaan van God. In mijn agenda schreef ik bij die datum: ‘Ik weet! Ik weet! Ik weet!!!’ Ja, nu wist ik dat God bestond en dat het evangelie klopte. Opnieuw heb ik nog intenser mijn leven aan God gegeven en ‘ja’ gezegd op alles wat dit zou inhouden.”

Enkele woorden uit iemands levensverhaal. Ze laten zien hoe iemand heeft ervaren wat het kernpunt van charismatische vernieuwing is: een aangeraakt worden door Gods Geest. Een

ervaring waardoor je grondig veranderd wordt. Een vernieuwende ervaring: op de eerste plaats vernieuwend voor jou persoonlijk. Maar zodra jij erdoor vernieuwd bent, word jij ook vernieuwend in je omgeving.

VERNIEUWING

We laten iemand aan het woord die een soortgelijke ervaring had.

”Het aloude gebed ‘Mijn Heer en mijn God’ werd tot lofprijzing: ik werd en word er steeds blij van.

Jezus was niet ver weg; Hij leefde niet alleen maar vroeger in het Heilig Land; Hij leeft ook nú als verrezen Heer heel dichtbij en om mij heen. Wat wilde ik Hem graag beter leren kennen.

Wat waren de gebeden in de eucharistieviering prachtig. Had ik daar altijd overheen gelezen? Ik ben me steeds meer bewust geworden van eigen tekorten - ik heb ècht berouw en ervaar hoe goed het is het uit te spreken, uit te bidden. Ik word me altijd bewust dat Jezus ook voor mij een verlosser is en me vergeeft..."

Ieder zal deze vernieuwing anders ervaren; bij de een breekt er plotseling iets door, bij een ander is het een geleidelijk proces. Ook is de inkleuring voor ieder anders. We noemen hier enkele elementen die vaak te horen zijn.

- Je hebt het gevoel opnieuw geboren te zijn (vgl. Johannes 3,1-8, waar Jezus spreekt over 'opnieuw geboren worden').
- Je ervaart Gods liefde, aan den lijve.
- Je voelt je vervuld van de heilige Geest.
- Je krijgt een grote interesse in alles wat met God te maken - heeft: de bijbel, de sacramenten, bidden, de Kerkgemeenschap.
- Je krijgt het idee dat je nu pas beleeft wat je altijd al gehoord had in de kerk of in de godsdienstlessen
- maar wat je nooit echt voor mogelijk had gehouden.
- Je krijgt op een nieuwe manier oog en hart voor je omgeving.
- Je gaat je voor andere dingen inzetten: voor zieken, voor je parochie, voor je wijk. Of je gaat je daar op een andere manier voor inzetten.
- Je vertrouwt je helemaal aan Jezus toe. Hij is jouw Verlosser, jouw Vriend, jouw Heer.
- Je wilt ook anderen laten delen in je nieuwe ontdekking: je zoekt naar manieren om je geloof uit te dragen.

Deze vernieuwende ervaring is niet nieuw. Ze gaat terug op wat we al lezen in de bijbel. Alle evangeliën vertellen ons dat Jezus doopt in heilige Geest. In de Handelingen van de Apostelen lezen wij ook wat dat dopen in heilige Geest tot gevolg heeft: het groepje bange leerlingen verandert op slag in een vrijmoedig naar buiten optredende gemeenschap. Ook in verschillende andere teksten uit de eerste eeuwen van de Kerk lezen we dat deze Geest-ervaring normaal voorkwam als mensen zich lieten dopen en vormen.

'Hij zal u dopen in heilige Geest en vuur':

Matteüs 3,11; vgl.

Marcus 1,8; Lucas 3,16; Johannes 1,33; Handelingen 1,5.

'Zij raakten allen vol van heilige Geest en begonnen te spreken in vreemde talen, zoals de Geest hun ingaf' (Handelingen 2,4).

Over de uitwerking van deze doop lezen wij in bijvoorbeeld Handelingen 2,42: 'Ze wijdden zich trouw aan het onderwijs dat de apostelen gaven, en aan de onderlinge gemeenschap, het breken van het brood en het gebed'.

Evenzo in Handelingen 4,32-35: 'De grote groep gelovigen was één van hart en ziel... Met grote kracht legden de apostelen getuigenis af van de opstanding van de Heer Jezus... Er was immers niemand onder hen die gebrek leed, want allen die grond of huizen bezaten, verkochten hun bezit, gingen met de opbrengst naar de apostelen en legden die aan hun voeten. Daarvan werd uitgedeeld aan een ieder, al naargelang hij nodig had'.

Uit de vierde eeuw: 'Voor ons die door het sacrament van de doop zijn herboren is er (...) de allergrootste vreugde wanneer wij een zeker begin van de heilige Geest in ons waarnemen' (Hilarius van Poitiers 315-367). (Traktaat over Psalm 64. Geciteerd in Kilian McDonnell en George Montague, Het vuur aanwakkeren. Wat heeft de doop in de heilige Geest te maken met de christelijke initiatie? KBS/Tabor, 1992, p. 14. Hier vindt u tal van citaten uit de eerste eeuwen van de Kerk.)

Deze vernieuwende ervaring wordt doop in de Geest genoemd, of ook wel vaak doorbraak van de Geest - dit laatste om uit te laten komen dat wij de eigenlijke doop met de Geest al ontvangen hebben toen wij gedoopt en gevormd werden, en dat nu in ons doorbreekt wat wij toen al ontvangen hebben.

"Al wist ik dat ik de heilige Geest heb ontvangen bij mijn vormsel, nu is het levend voor mij dat ik niets alleen hoeft te doen. Bij alles wat ik onderneem, vraag ik Zijn bijstand: wijsheid, inzicht, geduld, enz. naargelang ik meen nodig te hebben. Wat heb ik dikwijls op de thuistocht met jubelend hart gedankt: Heer, wat bent U goed. U hebt me geleid, geholpen."

Voor veel buitenstaanders zal het uitbundige

het meest opvallende aspect zijn van de charismatische vernieuwing. Handen die omhoog geheven worden, handgeklap, hallelujageroep: het komt bij een buitenstaander wel eens wat overdreven over. Veel mensen die nog maar pas de doorbraak van de Geest ervaren hebben, vinden het ook erg moeilijk zich wat in te houden, en er rekening mee te houden dat hun blijheid anderen kan storen. Zij zijn snel vergeten hoe zij zichzelf voelden voordat zij Gods Geest mochten ervaren. Ook is er het gevaar dat zij gaan denken al iets bijzonders bereikt te hebben in het leven - en dan vergeten zij dat deze ervaringen geen eigen prestatie inhouden, maar puur 'genade' zijn.

Waar het vervolgens op aankomt, is deze nieuwe ervaring te laten groeien. Ze moet wortel schieten in je leven doordat je meer tijd aan God gaat geven en je doen en laten meer gaat afstemmen op wat God wil. Je relatie met de Heer moet gaan groeien. Je bent je hele verdere leven daarmee bezig, steeds met vallen en opstaan.

Deze vernieuwing heeft ook grote gevolgen voor het kerkelijk leven. Ze verandert de manier van omgaan met elkaar, brengt nieuw leven in liturgie en pastoraat en geeft nieuwe impulsen aan evangelisatie, catechese en diaconie.

CHARISMATISCH

Wij spreken van charismatische vernieuwing. Het woord charisma betekent genadegave: een gave die je als een cadeau krijgt. Het Nieuwe Testament noemt een aantal charisma's. Er zijn heel in het oog springende gaven bij, zoals de gave van genezing, het woord van kennis, de profetie, het spreken in tongen. Er zijn ook wat gewonere gaven bij, zoals leiding geven, het dienen, het spreken van een opwekkend woord. Belangrijk is niet of een charisma wel of niet opvalt. Belangrijk is dat je er anderen mee van dienst kunt zijn en dat je er de Kerkgemeenschap mee kunt opbouwen. Bij charisma's gaat het steeds om gaven die de Heer zelf geeft door zijn Geest. Het gaat niet om eigen prestaties. Wil je er goed mee omgaan, dan moet je ze steeds in bedachtzaamheid en in liefde gebruiken. Charismatische vernieuwing is een vernieuwing niet uit onze eigen krachten en ideeën maar uit die van de Heer door zijn

Geest.

Enkele plaatsen in het Nieuwe Testament waar over charisma's gesproken wordt: Romeinen 12,3-8 (met daarin de nadruk op bedachtzaamheid); 1 Korintiërs 12-14 (met daarin het bekende hoofdstuk 13 over de liefde); Efeziërs 4,1-16 (met de nadruk op de opbouw van de ene Kerkgemeenschap).

Het Tweede Vaticaans Concilie spreekt over charisma's o.a. in het Decreet over het Lekenapostolaat, nr. 3, en in de Dogmatische Constitutie over de Kerk, nr. 12. Zie ook Katechismus van de Katholieke Kerk, nrs. 799-801.

KATHOLIEK

Deze pagina's gaan meer in het bijzonder over katholieke charismatische vernieuwing. Dat is een vernieuwing in de Rooms-Katholieke Kerk, bevorderd door katholieken op een katholieke manier. Want charismatische vernieuwing is er niet alleen voor jezelf, maar ook voor de opbouw van je kerk. Binnen de kerkgemeenschap heeft ieder lid een eigen taak en inbreng. En ieder ontvangt van deze kerk de onmisbare leiding, de sacramenten, de leerstellige begeleiding en al het goede dat in de verschillende stromingen binnen deze zelfde kerk te vinden is. Natuurlijk wordt een charismatische vernieuwing niet direct overal met gejuich begroet. Net zoals bijvoorbeeld bij liturgische vernieuwing hebben de mensen in de kerk ook bij charismatische vernieuwing tijd nodig om deze inbreng te gaan begrijpen en waarderen.

Overigens speelt charismatische vernieuwing zich af in vrijwel alle christelijke gemeenschappen. Over de oecumenische dimensie leest u elders meer.

DE KATHOLIEKE CHARISMATISCHE VERNIEUWING

Tot nu toe hebben we vooral over katholieke charismatische vernieuwing gesproken als over een persoonlijk proces: je leert de Heer op een nieuwe wijze kennen, je laat zijn Geest meer toe in je leven en je gaat je ten gevolge daarvan meer inzetten voor al de dingen die voor Hem van belang zijn.

We spreken echter ook van de katholieke charismatische vernieuwing. Dan bedoelen we de stroming die er sinds 1967 in de Rooms-Katholieke Kerk wereldwijd gegroeid is en

waarbij miljoenen mensen betrokken zijn, die allemaal iets van zo'n persoonlijk proces doorgemaakt hebben.

Zo'n stroming verliest natuurlijk iets van de oorspronkelijke spontaniteit. Er komen structuren in. Er zullen mensen zijn die dat betreuren en zeggen dat alleen het direct door de Geest gedreven worden het echte is. Je kunt echter ook zeggen dat de heilige Geest zelf tot

het totstandkomen van zulke structuren aangezet heeft, en dat die structuren juist andere mensen helpen om ook het proces van charismatische vernieuwing door te maken. Wij willen nu met u bekijken wat er zoal in de Katholieke Charismatische Vernieuwing in Nederland en Vlaanderen te vinden is. Misschien kan het voor u ook een hulp zijn.

ENIGE BEGRIPPEN:

Woord van kennis: een ingeving van de Geest waardoor iemand kennis krijgt van iets dat hij of zij niet op natuurlijke wijze weet. Vaak is het kennis die betrekking heeft op genezing of bekering.

Profetie: in naam van God woorden van stichting, vermaning of troost uitspreken, ingegeven door de heilige Geest (vgl. 1 Korintiërs 14,3). Dit spreken hoeft geen voorspellen in te houden.

Spreken in tongen: bij het bidden in tongen gebruikt men niet met het verstand geformuleerde woorden of zinnen. Men bidt uit het hart met onbekende klanken en ervaart dat als een werking van de heilige Geest die in ons bidt (Romeinen 8,26). Deze gave helpt om biddend op God gericht te zijn, ook als woorden te kort schieten. Het is geen extatisch spreken. Degene die deze gave ontvangt is vrij om wel of niet, hardop of zacht, in tongen te bidden of te zingen; men blijft daarbij bij het volle verstand. Soms wordt door iemand in tongentaal een boodschap voor de aanwezigen uitgesproken. In dat geval is vertolking nodig (vgl. 1 Korintiërs 14,27-28). Nog zeldzamer is dat er in tongentaal gesproken wordt en dat de toehoorders daarin hun eigen moedertaal horen (vgl. Handelingen 2,4-13).

Meer over profetie en tongentaal: 0190, 0189, 0107, 0071 (Kardinaal Suenens), 0085, 0210 op www.stucom.nl.

WAT KOM JE ZOAL TEGEN BINNEN DE K.C.V. ?

OPEN DAGEN

Eenmaal per jaar, meestal op Tweede Pinksterdag, wordt in Nederland de Nationale Open Dag gehouden, en in Vlaanderen een grote ontmoetingsdag. Het zijn gelegenheden om elkaar weer eens te ontmoeten, om samen de Heer te prijzen, een gastspreker te horen, geïnformeerd te worden over nieuwe ontwikkelingen, en samen op een feestelijke wijze eucharistie te vieren. Bovendien kunnen belangstellenden daar vrijblijvend met de Katholieke Charismatische Vernieuwing kennismaken. Ook zijn er regionale open dagen. Meestal in voor- of najaar. Informeer voor al deze open dagen over plaats en tijd bij de dienstencentra (zie pag. 1).

VAKANTIECONFERENTIE CELEBRATE

Een week in de zomervakantie in een vakantiepark. Een nieuw project van de Stichting Katholieke Charismatische Vernieuwing (KCV) sinds 2005. Ook andere organisaties werken mee. Nieuw is vooral de combinatie van vakantie vieren en katholieke geloofsactiviteiten. De ene deelnemer komt meer voor de recreatie, de ander meer voor het geloof. Er is keus uit veel programmaonderdelen. In 2005 was 60 % van de deelnemers onder de 40. De oudste deelnemer was 88. Er zijn sprekers, vieringen, werkgroepen en programma's voor alle leeftijden. Vanaf november is de informatiebrochure verkrijgbaar bij het dienstencentrum in Helmond (zie pag.1), en kunt u een vakantiehuisje of campingplaats boeken. Daggasten zijn ook welkom. Info: www.celebratefestival.nl.

ZOMERDAGEN

'Vijfdaagse om het geloof te vieren', zo heette de jaarlijkse zomerbijeenkomst van de Katholieke Charismatische Vernieuwing in Vlaanderen. Bezocht door honderden mensen uit Vlaanderen en Nederland. In 1986 is men daarmee begonnen. Er is telkens grote aandacht voor het gezin en de liturgische vieringen. Deze vijfdaagse vindt meestal plaats in de week van 21 juli, van maandag t/m vrijdag. Tot 2005 was het in Hoogstraten, tussen Antwerpen en Breda. In 2006 werd de opzet, naam en locatie veranderd. Het werden de *Zomerdagen* in meetingcenter "de Molse meren" te Mol. Een samengaan van gebed, bezinning en vakantie. LifeXP is daarbij een programma voor de leeftijd van 12 tot 21. Ook is er een crèche en een apart kinderprogramma. Info: www.kcv-online.be.

RETRAITES

Binnen de Katholieke Charismatische Vernieuwing is er veel belangstelling voor bezinning. Veel mensen gaan ook van tijd tot tijd op retraite. Er is in Vlaanderen en Nederland een zeer geschakeerd aanbod van retraites, ook van charismatische retraites:

- weekendretraites voor beginners;
- charismatische retraites met persoonlijke begeleiding;
- charismatische retraites met groepsgesprek;
- retraites speciaal voor priesters, diakens en pastoraal werkers (m/v) (jaarlijks begin januari).

Informeert u voor nadere gegevens voor Nederland bij retraitewerk.kcv@gmail.com, telefoon 040-251.57.92, Laagstraat 372, 5654 PR Eindhoven. Voor Vlaanderen zie pag.1.

GEBEDSGROEPEN

In de praktijk is het erg moeilijk in je eentje geestelijk te groeien. Je voelt je eenzaam als niemand jouw ervaringen herkent. Je hebt behoefte aan mensen met wie je die ervaringen kunt delen. Die mensen kun je vinden in o.a. een charismatische gebedsgroep of gemeenschap. Een charismatische gebedsgroep is een groep mensen die iets van de doorbraak van de Geest ervaren hebben of daarnaar verlangen. Ze komen regelmatig bijeen, meestal wekelijks. De bijeenkomst duurt doorgaans zo'n twee uur. Je ontmoet elkaar, toont belangstelling voor elkaar, en er wordt samen gebeden, gezongen, bijbel gelezen, er is ruimte voor de gaven van de Geest, er is stilte, er wordt samen gedeeld, soms wordt er ook nog uitleg gegeven over een bepaald onderwerp. In alle vrijheid kun je vertellen wat je in de afgelopen week in je omgang met de Heer meegemaakt hebt: de mooie dingen, de moeilijke dingen. Je kunt zeggen waar je vragen bij hebt, en anderen weten je misschien een antwoord te geven. En ook tussen de bijeenkomsten door ben je met elkaar verbonden. Het aantal gebedsgroepen in Nederland en Vlaanderen samen bedraagt ruim 200. Inl. www.kcv-net.nl en adressen op pag 1.

GEMEENSCHAPPEN

Naast gebedsgroepen zijn er gemeenschappen. Er zijn gemeenschappen waarvan de leden onder één dak wonen en er zijn gemeenschappen waarvan de leden verspreid wonen. Als je lid wilt worden is er meestal eerst een proefperiode, waarna je je voor een bepaalde tijd aan de gemeenschap kunt binden. Veel gemeenschappen hebben een duidelijk doel naar buiten.

Voorbeelden van katholieke charismatische gemeenschappen in Nederland en Vlaanderen zijn: Emmanuel, Jeruzalem, Maria Kefas, Nieuwe Aarde, Ster van David, Willibrordus en Chemin Neuf.

EIGEN ACTIVITEITEN VAN ENKELE GEMEENSCHAPPEN

De gemeenschappen hebben heel verschillende doelstellingen en activiteiten. Sommige hebben een eigen aanbod voor bezinning, verdieping en evangelisatie.

EMMANUEL

De gemeenschap Emmanuel organiseert weekends en midweken voor tieners, jongeren, alleenstaanden, mensen die zich op het huwelijk voorbereiden, mensen van de vierde wereld, en 55-plussers. Ook voor echtparen en voor alleenstaande ouders, waarbij de kinderen

eveneens welkom zijn. Voor kinderen zijn er zomerkampen. Actuele informatie:
www.emmanuelnederland.nl.

WILLIBRORDUSHUIS

In het Willibrordushuis te 's-Gravenhage, waar de Willibrordusgemeenschap woont, vinden tal van activiteiten plaats: retraites, gebedsschool, evangelisatiecursussen. Verder is er een aanbiddingskapel, een boekwinkel en een jongerencentrum. Dit jongerencentrum, door een kleine gemeenschap van jongeren geleid, is een ontmoetingsplaats van waaruit op verschillende plaatsen activiteiten voor evangelisatie en geloofsvorming worden georganiseerd. Informatie: Oude Molstraat 35, 2513 BA 's-Gravenhage, tel. 070-365.43.85, info@willibrordushuis.nl.

Jongerencentrum: Oude Molstraat 37, 2513 BA 's-Gravenhage, tel. 070-345.57.82.

CHEMIN NEUF

Een katholieke gemeenschap met een oecumenische roeping en verschillende activiteiten, ook voor huwelijk en gezin, jongeren en maatschappij. Zie www.paulusabdij.nl.

TIJDSCHRIFTEN

Voor Nederland en Vlaanderen verschijnt het tweemaandelijks *Bouwen aan de Nieuwe Aarde*, met getuigenissen, bijbelstudies, informatie, boekbesprekingen, actuele onderwerpen e.d.

Eveneens tweemaandelijks, speciaal voor Nederland: de KCV-Contact met informatie over open dagen, cursussen e.d.

Speciaal voor Vlaanderen verschijnt het maandblad *Jezus leeft*, contactblad met thema's en informatie.

Voor de jongeren en tieners in Nederland verschijnt per e-mail en soms per post: *Link'd*.

U kunt u abonneren via de dienstencentra, zie pag. 1.

Voor informatie over Pastorale Congressen, small christian communities, leerstoel charismatische vernieuwing en KCV in heel Europa zijn er gratis nieuwsbrieven per e-mail waarvoor u zich kunt aanmelden via kees@stucom.nl. (Zie ook 0302 en 0090 op www.stucom.nl; en www.iccrs.org/europe.)

Voor de oecumenische tijdschriften zie onder 'Oecumene'.

VORMING TOT LEVEN IN DE GEEST

De ervaring van de doorbraak van de Geest is, zeiden we al, een genade. Van de ene kant kun je je niet tot zo'n ervaring opwerken; van de andere kant is er wel de mogelijkheid dat je je erop voorbereidt.

Een heel gewone manier om dat te doen is een vorming tot leven in de Geest. Het gaat in deze vorming vooral om Gods liefde voor ons, onze keuze voor Jezus en onze openheid voor de heilige Geest. De deelnemers krijgen voor elke dag een bijbeltekst met korte toelichting om te lezen, te overwegen en om erover te bidden. Eenmaal in de week is er een bijeenkomst waarin samen gebeden wordt, de ervaringen uitgewisseld worden, en waarin een inleiding over het thema van de komende week wordt gegeven. Deze cursus duurt zeven à negen weken.

Veel gebruikte handleidingen voor de vorming tot leven in de Geest zijn 'Vorming tot Gemeenschap' (geschreven door pater André Beijersbergen s.M.). 'Adem van Leven' (pater Amand Kersten ofm.cap.). Op de dienstencentra kunt u nadere informatie inwinnen. Zie ook 0144 en 0150 op www.stucom.nl.

DE VORMING 'HEER, LEER MIJ BIDDEN'

Dit is een vorming in het houden van een regelmatige, persoonlijke gebedstijd - stille tijd genaamd - waarbij een stukje evangelie als uitgangspunt dient. De vorming heeft dezelfde opzet als de vorming tot leven in de Geest.

Vanuit de charismatische vernieuwing zijn nog meer vormingscursussen opgezet. Zie 0150 op www.stucom.nl en vraag op de dienstencentra.

BIDDEN OM GENEZING

Wat men veel tegenkomt bij de charismatische vernieuwing is dat er met mensen gebeden wordt om genezing. Dat kan innerlijke genezing zijn, genezing van herinneringen, en ook lichamelijke genezing. In gebed wordt degene die om hulp vraagt bij de Heer gebracht, vanuit het geloof dat Hij door de heilige Geest ook hier en nu aanwezig is met zijn liefde, vergeving en genezing. Het bijbelse gebaar van handoplegging kan daarbij een teken zijn van Gods zegen voor deze mens.

Zo bidden met mensen gebeurt op veel plaatsen en er worden vanuit de Katholieke Charismatische Vernieuwing ook speciale weekends voor georganiseerd, bijvoorbeeld door het Talitakumi-team (zie www.talitakumiweekend.nl).

Dit bidden om genezing onderscheidt zich van alternatieve geneeswijzen, en vereist speciale pastorale begeleiding. Let u op de volgende kenmerken.

1. Het gebed om genezing wordt niet als reden gebruikt om te stoppen met medicijngebruik. We blijven ons houden aan de aanwijzingen van de behandelende arts.
2. Als iemand niet geneest is dat voor ons geen reden om deze persoon gebrek aan geloof te verwijten.
3. Lichamelijke genezingen worden niet het allerbelangrijkste geacht, en als ze plaatsvinden hebben ze vooral een teken waarde: ze verwijzen naar God. Een hechtere band met God krijgen is belangrijker en heeft blijvende waarde.
4. Centraal staat de Heer zelf en niet onze vraag om genezing. Hij is het die het lijden zin geeft en die - soms - genezing geeft.
5. Wanneer er genezing plaatsvindt, geven we de eer daarvan steeds aan de Heer.

Zie ook op www.stucom.nl 0270, 0195, 0105, 0024 en de hele rubriek *Genezing*. Informatie over de dienst van genezing is op te vragen bij de dienstencentra (zie pag.1).

HULP VOOR STILLE TIJD

Voor de advent en voor de veertigdagentijd verschijnt elk jaar opnieuw *Het Woord onder ons*, met dagelijkse meditaties bij de lezingen in de Eucharistie. Voor de paastijd is er het boekje *Paasvreugde, Pinksterverwachting*. Te bestellen bij de dienstencentra. (Zie ook 0150 op www.stucom.nl)

BOEKEN, FOLDERS, CASSETTES, CD's

Op het gebied van charismatische vernieuwing zijn in de loop van de tijd bij verschillende uitgeverijen al veel boeken verschenen. Over gebed, sacramenten, genezing, geloofservaringen, gaven van de Geest, enzovoort.

Op de Dienstencentra kunnen ze u daarover informeren. Gratis informatiefolders en ook geluidscassettes/cd's zijn daar verkrijgbaar. Op die cassettes/cd's staan toespraken en inleidingen die tijdens allerlei bijeenkomsten van de Katholieke Charismatische Vernieuwing zijn gehouden. Een uitgebreide catalogus van cassettes is verkrijgbaar op het Dienstencentrum in Vlaanderen (zie pag. 1) en staat ook als 0275 op www.stucom.nl.

JONGERENWERK

Het Jongerenwerk van de KCV organiseert in Nederland weekends, dagen, vakantieweken en andere activiteiten voor jongeren. Doel van deze activiteiten is: samen groeien in geloof; God en elkaar beter leren kennen. Kernpunten zijn vorming, viering, ontmoeting en evangelisatie. Hieruit zijn op verschillende plaatsen in het land jongerengebiedsgroepen ontstaan. Dit jongerenwerk wordt gecoördineerd door het Jongeren centrum in Helmond. Informatie: www.kcv-net.nl, jongeren@kcv-net.nl en tieners@kcv-net.nl.

VORMSELWEEKEND

Voor tiener die het sacrament van het vormsel (hebben) ontvangen zijn er *Are You Ready-vormselweekenden*, die door de Katholieke Charismatische Vernieuwing verzorgd worden voor parochiële groepen. Info: ayr@kcv-net.nl of het dienstencentrum (zie pag. 1).

OECUMENE

Ook in andere christelijke kerken zijn mensen die charismatische vernieuwing ervaren hebben. Daarom hebben wij veel contacten met andere christenen. Wij hebben de ervaring dat wij veel van elkaar kunnen leren. In Nederland krijgen de oecumenische contacten van de KCV op het gebied van charismatische vernieuwing vorm via de Charismatische Werkgemeenschap Nederland (CWN). Wij noemen hier enkele activiteiten. Tenzij anders vermeld is, kunt u bij elk onderwerp nadere informatie inwinnen www.cwn-cwj.nl en cwn.org@dbinet.nl.

CONVENTIES CHARISMATISCHE WERKGEMEENSCHAP NEDERLAND

Tweemaal per jaar organiseert de CWN een oecumenische conventie. De eerste begint op woensdag vóór Hemelvaart en duurt tot de zondag erna; de tweede (altijd met het thema genezing) is van dinsdag tot en met zondag in de herfstvakantie. Er zijn programma's voor het hele gezin, werkgroepen en vieringen. Info: www.cwn-cwj.nl.

LEERSTOEL

De Vrije Universiteit (VU) te Amsterdam heeft sinds 1992 de leerstoel 'Theologie van de charismatische vernieuwing', met een buitengewoon hoogleraar. De Charismatische Werkgemeenschap Nederland (CWN) en de stichting Katholieke Charismatische Vernieuwing zijn verantwoordelijk. Informatie: www.stucom.nl/leerstoel of tel. 0343-578814.

THEOLOGISCH TIJDSCHRIFT

De CWN geeft i.s.m. de KCV ook een theologisch tijdschrift uit (tweemaal per jaar). Dat heette eerst Bulletin voor Charismatische Theologie. Sinds 2009 heet het *Geestkracht*, bulletin voor charismatische theologie. Ook is er een digitale nieuwsbrief van de leerstoel. Informatie: www.stucom.nl/leerstoel.

ONTSTAAN EN GROEI VAN DE KATHOLIEKE CHARISMATISCHE VERNIEUWING

Een belangrijke aanzet tot charismatische vernieuwing in de R.K. Kerk was een bezinningsweekend van een groep studenten en professoren in 1967 te Pittsburgh, Verenigde Staten. De groei die toen volgde was erg snel. Vijfentwintig jaar later waren er reeds miljoenen katholieken bij betrokken, in meer dan honderdtwintig landen. De snelle groei en het ontbreken van een stichter brachten met zich mee dat er een grote verscheidenheid binnen de wereldwijde Katholieke Charismatische Vernieuwing is. Het zwaartepunt van de charismatische vernieuwing ligt thans in de landen van de Derde Wereld.

Er is ook een Internationaal Dienstencentrum opgezet. Dit bevond zich eerst in de Verenigde Staten, werd door Kardinaal Suenens naar Brussel gehaald en verhuisde later naar Rome. Het zorgt voor informatie-uitwisseling tussen alle landen en onderhoudt de contacten met het Vaticaan. De statuten ervan werden in 1993 door Rome goedgekeurd. Het centrum kreeg toen de naam International Catholic Charismatic Renewal Services (ICCRS) www.iccrs.org. Gratis nieuwsbrieven in meerdere talen: ICCRS-Newsletter (newsletter@iccrs.org) en Eucril (www.iccrs.org/europe, kees@stucom.nl).

ONTSTAAN EN ONWIKKELING IN VLAANDEREN

Als we over het ontstaan van de Katholieke Charismatische Vernieuwing (KCV) in Vlaanderen spreken, zouden we het eigenlijk moeten hebben over het begin vóór het begin. Immers, de eigenlijke start gebeurde in het jaar 1972, maar reeds in het midden van de jaren '60 had pater Jos Biesbrouck o.m.i. contact met de Pinksterbeweging in Nederland gezocht. Op 11 mei 1965 ontving hij de

‘doorbraak van de Geest’ door het gebed van David du Plessis. Op 4 december 1971 startte hij een eerste charismatische gebedsgroep in Harelbeke (zie 0035 op www.stucom.nl). Verschillende Vlamingen kregen contact met de KCV in het buitenland, m.n. in de Verenigde Staten, Canada en Frankrijk. Eind 1972 waren er al meerdere gebedsgroepen en in september 1973 verscheen het eerste contactblad: Pinksternieuws. Het waren mensen als kardinaal Suenens (overleden in 1996), Walter Smet S.J. (overleden in 1977) en professor Jan Van der Veken, die met respectievelijk hun gezag, werkkraft en onderlegdheid in de start van de vernieuwing in Vlaanderen een belangrijke rol hebben gespeeld. Ze konden niet zwijgen over wat ze door hun reizen naar de Verenigde Staten gehoord en gezien hadden. (Suenens: zie 0238 op www.stucom.nl; Van der Veken: zie o.m. 0191, 0190, 0189, 0068, 0063, 0062, 0061 op www.stucom.nl) Spoedig ontstonden tientallen gebedsgroepen, die in de daarop volgende jaren tot een honderdtal uitgroeiden. In 1977 werd in Antwerpen een dienstencentrum geopend dat zorgt voor coördinatie en verspreiding van informatie, m.n. door het contactblad Goed Nieuws, dat later Jezus leeft ging heten. In 1986 verhuisde dit dienstencentrum naar Schilde, in 1992 naar Zoersel-St. Antonius en in 2007 naar Tiel.

Aanvankelijk werd de vernieuwing in Vlaanderen vooral vanuit de Verenigde Staten beïnvloed. De Franse invloed kreeg vanaf 1981 stilaan de overhand, vooral door deelname aan de zomersessies te Paray-le-Monial. Naast wat men zou kunnen noemen de ‘gewone gebedsgroepen’ kwamen er groepen die zich meer richten tot de jongeren en groepen die zich gebedsgemeenschap noemen. Een belangrijke gemeenschap is ‘Maria-Kefas’, die sinds 1981 samenkomt in Gent en veel doet voor gezinnen en huwelijkspastoraat. Sinds 1979 is er een Interdiocesaan Team dat voor belangrijke initiatieven voor heel Vlaanderen zorgt, zoals kadertoerusting, de jaarlijkse Pinksterviering en de ‘Vijfdaagse om het geloof te vieren’.

ONTSTAAN EN ONTWIKKELING IN NEDERLAND

Op 3 januari 1974 kwamen enkele Vlaamse en Nederlandse katholieken op uitnodiging van de oecumenische Charismatische Werkgemeenschap Nederland (CWN) in Breda

bijeen. Hier ontstond o.l.v. Ed Arons en pater A. Beijersbergen s.M. een samenwerking tussen katholieken die op verschillende manieren al iets van deze vernieuwing door de Geest hadden leren kennen. Het tijdschrift Bouwen aan de Nieuwe Aarde van pater Beijersbergen, die reeds jarenlang betrokken was bij het opzetten en begeleiden van bijbelgroepen, werd al spoedig contactorgaan van deze Vernieuwing. In Eindhoven ontstond een dienstencentrum. In 1976 werd een Landelijke Pastorale Kerngroep samengesteld en de stichting Bouwen aan de Nieuwe Aarde opgericht.

Er was in die eerste jaren een sterke numerieke groei, die resulteerde in meer dan 150 met elkaar verbonden charismatische gebedsgroepen. Het accent lag eerst op de vernieuwde persoonlijke relatie met God. Daarna kwam meer aandacht voor de groep als gemeenschap en vervolgens ook voor de dienstbaarheid in het grotere geheel van de Kerk.

In de tachtiger jaren kregen de katholieke identiteit, de kerkelijke integratie en de interne structuur meer gestalte. De bisschoppenconferentie stelde een officiële *contactgroep* in.

Die contactgroep bestond van de zijde van de bisschoppen steeds uit een bisschop: achtereenvolgens mgr. Simonis, mgr. Bär (1985-1993), mgr. Ter Schure (1993-1998) en mgr. Punt (1998-2000); en iemand van de beleidsadviescommissie of het secretariaat van de Kerkprovincie (achtereenvolgens mw. M. Klompé, mw. M. Steemers-van Winkoop en pater A. Peters).

Bij de reorganisatie van alle referentschappen van de Nederlandse Bisschoppenconferentie werd medio 2000 een referentschap *Nieuwe Bewegingen* ingesteld met mgr. J. van Burgsteden als referent. Dit referentschap verving in feite de Bisschoppelijke Contactgroep voor charismatische vernieuwing. Sinds 2000 houdt de Katholieke Charismatische Vernieuwing via mgr. Van Burgsteden contact met de Nederlandse Bisschoppenconferentie.

Ook inhoudelijk ging de ontwikkeling door. Zo

zijn we in de loop der jaren bijvoorbeeld meer vertrouwd geraakt met de gaven van genezing en met profetische woorden, en is het inzicht in de samenhang tussen doopsel, vormsel en doorbraak van de Geest verdiept.

Het landelijk dienstencentrum verhuisde in 1992 naar Helmond. De officiële opening en

inzegening werd op 5 september van dat jaar verricht door mgr. R.Ph. Bär.

Meer over de geschiedenis van de KCV op www.stucom.nl: 0014, 0133 en de serie MENSEN VAN HET EERSTE UUR in de rubriek charismatische vernieuwing.

ORGANISATIE

Het zwaartepunt van de Katholieke Charismatische Vernieuwing ligt in de gebedsgroepen en de gemeenschappen. Deze zijn alle zelfstandig; wel heeft een aantal gebedsgroepen en gebedsgemeenschappen een formele band met een parochie of een bisschop.

In veel regio's hebben gebedsgroepen en gemeenschappen een regionale contactgroep opgericht. Zo'n contactgroep organiseert regionale open dagen, vieringen, cursussen. Ook in enkele bisdommen is zo'n contactgroep actief. Deze zorgt voor de jaarlijkse open dag in het betreffende bisdom, belegt studiedagen of andere vormingen, probeert de samenwerking tussen de gebedsgroepen binnen het bisdom te bevorderen en onderhoudt het contact met de bisschop en met het Dienstencentrum.

In Vlaanderen vormen vertegenwoordigers van de verschillende teams op bisdomniveau samen het Interdiocesaan Team (IDT), dat vooral als taak heeft te onderscheiden, te bemoedigen en initiatieven te nemen. De financiële en juridische zaken zijn ondergebracht in de 'Vereniging zonder winstoogmerk (v.z.w.) Katholieke Charismatische Vernieuwing'.

In Nederland vormen vertegenwoordigers van de contactgroepen voor de bisdommen, alsook van de landelijk actieve gemeenschappen en werkgroepen samen het Landelijk Charismatisch Overleg (LCO). Dat LCO bepaalde sinds 1976 wie er lid worden van het bestuur van de stichting Katholieke Charismatische Vernieuwing. Het bestuur is verantwoordelijk voor de landelijke initiatieven, werkgroepen en contacten. Het behartigt ook de financiële en juridische zaken.

De dienstencentra in Helmond en Tiel zijn de uitvoerende organen van bestuur en IDT.

Het Interdiocesaan Team en het bestuur onderhouden beide het contact met de bisschoppenconferentie en met het internationale dienstencentrum in Rome (ICCRS), dat op zijn beurt bestuurd wordt door een internationale raad met vertegenwoordigers uit alle werelddelen.

WAT ZEGGEN BISSCHOPPEN ER VAN?

Godfried Kardinaal Danneels: "Ik denk dat er een tijd komt dat heel de Kerk charismatisch wordt, in de goede betekenis van het woord. Voor mij is dat het doel van de charismatische beweging: een katalysator zijn om dingen terug tot leven te brengen die tot de Kerk behoren, maar lang een stukje weg geweest zijn". KRO-tv 22 mei 1991.

Leo Kardinaal Suenens †: "De Vernieuwing interpreteren als een 'beweging onder andere bewegingen' is de aard ervan niet begrijpen; ze is een bewogenheid van de heilige Geest, aangeboden aan de gehele Kerk en bestemd om elk aspect van het kerkelijk leven te verjongen. De ziel van de

Vernieuwing - de Doop in de Geest - is een Pinkstergenade, een verfrissing, aangeboden aan alle christenen." Jubileumboek '25 jaar KCV', voorjaar 1992

Mgr. J.F. Lescrauwaet m.s.c.: "De charismatische vernieuwing heb ik ongeveer vijftien jaar geleden leren kennen. Toen ben ik mij bewust geworden dat de heilige Geest in de Kerk een veel uitdrukkelijker rol speelt dan ik van tevoren had gedacht. En dat de heilige Geest zich ook op andere wijzen doet gelden dan die mij vertrouwd waren." Interview in *Bouwen aan de Nieuwe Aarde*, september 1989

Mgr. R.Ph. Bär o.s.b.: "Mij heeft de kennismaking met de charismatische vernieuwing geleerd dat de Geest werkt in gewone mensen die niet zijn aangesteld of gewijd." *Katholiek Nieuwsblad*, 1994

Mgr. B. Möller †: "Ik denk dat een heleboel dingen van de charismatische beweging echt toekomst hebben in de Kerk. Ik vind de charismatische beweging in veel opzichten echt vernieuwend, doordat ze de nadruk legt op de heilige Geest - wat wij misschien toch te weinig gedaan hebben, we waren te zakelijk."

"De charismatische beweging is niet omstreden. Het is haar gelukt buiten de polarisatie te blijven." *Bisdomblad Groningen*, 1992

Bisschoppenconferenties

In 1988 kwam de Nederlandse bisschoppenconferentie met een officiële *Bisschoppelijke verklaring over de rooms-katholieke Charismatische Vernieuwing in Nederland*. Daarin moedigen de bisschoppen de hele geloofsgemeenschap aan van deze vernieuwing kennis te nemen. De r.k. Bisschoppen van België hebben in oktober 1979 een dergelijke verklaring uitgegeven: *De charismatische vernieuwing, een pastorale evaluatie*.

De pausen over deze vernieuwing

De pausen hebben zich vanaf het begin (Paus Paulus VI) zeer positief uitgesproken over de charismatische vernieuwing. Een verzameling toespraken en brieven van de verschillende pausen is gepubliceerd in het boek "Then Peter stood up...", 2000, uitg. ICCRS (www.iccrs.org). Gedeeltes van die toespraken zijn te zien en te horen op een dvd (ook met Nederlandse vertaling; lees 0301 op www.stucom.nl) en op internet via www.iccrs.org/europe. Dan kom je bij <http://www.youtube.com/watch?v=J-QDOcDGDWA> (beelden uit de originele Engels versie van de dvd) en <http://www.youtube.com/watch?v=fvKn0Z-GZIQ> (Spaans).

MEER INFORMATIE

Voor **actuele** (agenda)gegevens over de Katholieke Charismatische Vernieuwing kunt u kijken op www.kcv-net.nl en een (proef)abonnement nemen op *Bouwen aan de Nieuwe Aarde*. Mail daartoe uw naam, adres, postcode en woonplaats naar info@kcv-net.nl. Het kost slechts 15 euro per jaar (prijsspeel 2010) en daarmee steunt u ook een hoopvolle positieve ontwikkeling in de Kerk.

Meer **inhoudelijke** informatie over de katholieke charismatische vernieuwing: zie op www.stucom.nl in de rubrieken *Charismatische vernieuwing*, *Leerstoel theologie van de charismatische vernieuwing en Genezing*; en ook in de rubrieken *Nieuwe kerkelijke bewegingen* (bijv. 0039, 0059, 0060 en 0167), *Dialogo Rooms-katholieken - Pinkstergelovigen* (bijv. 0009 en 0119), *Parochie* (bijv. 0295 en 0170) en *Liturgie* (m.n. 0074).

Dit is document 0313 op www.stucom.nl